

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE MUZICA din BUCUREȘTI

TEZĂ DE DOCTORAT

- Rezumat -

Coordonator științific

Prof. Univ. Dr. Dan Dediu-Sandu

Doctorand

Bebeșelea-Sterp Gabriel-Traian

2018

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE MUZICA din BUCUREȘTI

**Cercetarea manuscriselor componistice, premisă și miză a
interpretării dirijorale**

Coordonator științific

Prof. Univ. Dr. Dan Dediu-Sandu

Doctorand

Bebeșelea-Sterp Gabriel-Traian

2018

Cercetarea manuscriselor componistice, premisă și miză a interpretării dirijorale

Cercetarea de față are la bază activitatea dirijorală desfășurată de la momentul debutului meu până în clipa de față. Dirijatul este o artă a summum-ului în care vital este ca studiul și curiozitatea să nu se sfârșească niciodată. Toate exemplele abordate în prezenta lucrare au fost nu doar cercetate și dirijate, demonstrațiile de aici fiind asumate muzical pe scenă în concertele susținute cu compozițiile respective. În cazul anumitor piese, au fost mai multe rânduri de cercetare și a fost necesar să le interpretez de mai multe ori pentru a ajunge la concluziile expuse mai sus. Chiar dacă unele întrebări trena de mult timp, a fost necesară o abordare hermeneutică desfășurată pe mai mulți ani pentru a ajunge la certitudinea unor interpretări dirijorale cât mai convingătoare din punct de vedere al transmisiunii mesajului compozitorului.

În această teză sunt expuse arhetipuri ale câte unui caz definitoriu pentru necesitatea studiului manuscriselor de către interpret (în cazul de față dirijor). Primul capitol încearcă să demonstreze indispensabilul utilizării edițiilor critice și a ultimelor cercetări muzicologice. Sunt prezentate trei exemple concrete, în care e expusă întreaga cercetare realizată pentru a dirijat compozițiile respective: Haydn – Simfonia nr.27, Mussorgsky/Ravel – *Tablouri dintr-o expoziție*, Beethoven – Simfonia nr.3 „Eroica”.

Astfel, istoria *Simfoniei nr.27 de Joseph Haydn* este exemplul perfect al unei situații în care lipsa de comunicare din cauza „Cortinei de Fier” a generat o neînțelegere în privința genezei lucrării, dar mai ales a dedicantului ei. Cercetarea comparată a manuscriselor existente a clarificat situația, făcând lumină în cazul unei simfonii care fusese neglijată foarte mult timp. Subcapitolul dedicat acestui caz dorește să demonstreze necesitatea verificării tuturor surselor și a datării corecte a manuscriselor.

Tablourile dintr-o expoziție de Modest Mussorgsky în orchestrația lui Maurice Ravel sunt, probabil, unul din marile hituri ale muzicii clasice. Nu este doar una din cele mai cunoscute lucrări pentru publicul larg dar este și un important exemplu al modului în care s-au perpetuat și transmis peste generații multiplele erori de transcriere a manuscriselor. Aici s-a apelat la două paliere de studiu al manuscriselor: în primul rând la originalul pentru pian al lui Mussorgsky, transcris de Nicolai Rimsky-Korsakov și apoi la manuscrisul orchestrației lui Maurice Ravel, bazată pe transcrierea realizată de Korsakov. Unele din aceste erori de transcriere a manuscriselor au dus până la modificarea ethosului lucrării. Doar consultarea manuscriselor a oferit răspunsul unor situații care au încercat abia în ultimii ani să fie corectate

în edițiile critice. Însă în continuare materialele de orchestră utilizate de marea majoritate a ansamblurilor conțin aceste greșeli, depinzând de dirijor dacă aceste neajunsuri sunt sau nu surclasate.

Următorul caz, cel al *Marșului funebru din „Eroica”* lui Ludwig van Beethoven își propune să explice un mister al unei semiografii lipsite de constanță și modalitatea în care incipitul acestei reprezentative muzici este interpretat.

Toate cele trei situații de mai sus sunt mai degrabă semnale de alarmă trase vis-a-vis de responsabilitatea pe care o implică transcrierea manuscriselor și de ce și mai ales în ce mod edițiile critice trebuie studiate. Chiar dacă mai există cazuri încă neelucidate chiar de edițiile critice, decizia muzicală fiind lăsată la latitudinea interpretului, acestea sunt în cele mai multe situații unicele care conțin o cercetare care conduce spre rezultate surprinzătoare față de ceea ce se știa înainte de apariția lor.

Urmează trei studii de caz, prezentate în al doilea capitol, în care țelul e acela de a arăta etapele de cercetare necesare transcrierii unui manuscris și cum influențează în mod puternic calitatea interpretării dirijorale (și nu numai).

Primul este dedicat muzicii lui *Jean-Baptiste Lully* și tratează toate situațiile în fața cărora este pus interpretul pentru a scoate la lumină muzica acestui compozitor căruia îi datorăm o mare parte din ceea ce înseamnă cultura muzicală europeană din ultimele trei secole. Sunt alese câteva compoziții reprezentative și apoi, pas cu pas, se premite modalitatea de transcriere a acestor manuscrise, discutându-se în paralel despre stilistica interpretativă specifică acestei perioade stilistice.

Al doilea studiu de caz, cel despre *Adagietto-ul din Simfonia a V-a de Gustav Mahler*, aduce în prim-plan o teorie enunțată de dirijorul Willem Mengelberg (dar nedovedită până la această lucrare) și care este demonstrată cu ajutorul a trei paliere de analiză: cea biografică și implicațiile pe care întâmplările din viața lui Mahler le-au generat în evoluția acestei simfonii, cea a analizei comparate a manuscriselor (existând o copie a lui Gustav Mahler și una a soției sale, Alma) în paralel cu edițiile princeps și cea a analizei partiturii lui Willem Mengelberg. Acest Adagietto a fost un puzzle pe care prin metodele enunțate lucrarea de față încearcă să-l elucideze.

Ultimul studiu de caz este dedicat unei lucrări enesciene, neglijate și uitată timp de 118 ani, *Pastorale-Fantaisie*. Subcapitolul urmărește îndeaproape etapele de cercetare parcurse pentru a descoperi partitura și materialul de orchestră utilizate la prima audiție din 19 februarie 1899 dar și descoperirile făcute ulterior: recenzii, motivul pentru care această lucrare nu a mai fost prezentată publicului a doua oară etc. Studiul este un summum spre care au condus toate

lucrările prezentate înainte, în cazul de față jucând și rolul editorului, nu doar al interpretului. După transcrierea manuscrisului și a materialelor de orchestră, lucrarea a călătorit și va continua călătoria în mai multe emisfere, începând cu sala de concert a Filarmonicii de Stat Transilvania din Cluj-Napoca (unde a avut loc premiera modernă în iunie 2017), continuând cu Konzerthaus Berlin, Musikverein Wien, Sala Ceaikovski din Moscova, Sala Palatului în cadrul Festivalului „George Enescu” sau înregistrată pe CD cu Rundfunk Sinfonieorchester Berlin. Manuscrisul transcris de către mine a fost publicat de Editura Muzicală a Muzeului „George Enescu” crescând radical speranța de viață pentru această minunată capodoperă enesciană de tinerețe.